

Регіональна політика і територіальний розвиток

УДК 330.341.4:330.
JEL E11, R58

С. Л. Шульц

Регіональна політика в Україні: еволюційні засади та стратегічні перспективи

На основі аналізу особливостей формування державної регіональної політики в Україні виділено етапи її еволюційних змін. Проаналізовано основні недоліки її реалізації. Обґрунтовано засадничі положення, напрями та першочергові орієнтири модернізації державної регіональної політики в Україні. Акцентовано увагу на ролі Львівської школи регіоналістики у формуванні методологічних засад регіональної політики, розробці стратегічних і нормативно-правових документів загальнонаціонального та регіонального рівнів. Обґрунтовано необхідність постановки питання про удосконалення регіональної політики в Україні та механізмів її реалізації. Доведено, що в умовах українських реалій незначні проміжні результати трансформування української економіки до ринку не змінили: макроекономічної нестабільності, посилення нерівномірності розвитку регіонів, зростання рівня їх диференціації та диспропорційності. Нестабільний і непослідовний характер реформ у сфері регіонального розвитку призвів до відсутності чітких та узгоджених засадничих параметрів державної регіональної політики.

Ключові слова: державна регіональна політика, стратегія регіонального розвитку, децентралізація, місцеве самоврядування.

Досвід становлення незалежної України довів надзвичайну важливість її державної регіональної політики. Регіональна політика сьогодні є процесом формування структурних і параметричних змін у територіальній організації суспільства, реалізація якого передбачає різнорівневий вплив органів влади: від регулятивних дій держави до інструментів регіонального та місцевого самоуправління. І хоча центральна влада здійснює послідовні кроки у напрямі удосконалення регіональної політики, на жаль, на сьогодні в Україні залишаються невирішеними такі проблеми регіонального розвитку, як: надмірна диспропорційність і структурна розбалансованість, перерозподіл ресурсів і капіталу на користь одних і тих самих регіонів, загалом дисбаланс усіх просторово-економічних процесів. Крім того, ситуація в українських регіонах ускладнюється сучасними трансформаційними процесами у розвитку економіки країни, пов'язаними із глобалізаційними викликами, структурними змінами та розвитком нових форм організації економічної діяльності. Доволі низькі конкурентні позиції регіонів України на глобальному ринку, низька інтенсивність інтеграційних процесів у формуванні внутрішнього ринку країни, наявність загрозливих тенденцій у розвитку опорного каркасу системи розселення через деградацію сільської поселенської мережі та інші негативні тенденції, а в останній час нестабільна та загрозлива для української державності

© С. Л. Шульц, 2014.

політична ситуація не забезпечують економічного зростання в країні. Регіони і надалі мають проблеми, що не можливо вирішити. Традиційно індустріальні регіони стикаються з проблемою моноспеціалізації, індустріально-аграрні втрачають промисловий потенціал, а аграрні, з огляду на значний перелік проблем, перетворюються на депресивні території. Тому проблеми регіонального розвитку та ефективності регіональної політики України як ніколи є на часі.

Теоретичні та методологічні засади формування та реалізації регіональної політики в Україні досліджувались у роботах багатьох учених, зокрема: С. Білої, І. Бистрякова, М. Бутка, Б. Буркинського, І. Бережної, З. Варналія, В. Василенка, В. Дергачова, В. Кравціва, Н. Мікули, С. Пухир, С. Романюка Д. Стеченко, І. Сторонянської, М. Фащевського, С. Харічкова, Л. Чернюк, Л. Шевчук та багатьох інших. Порушуючи у своїх наукових працях будь-які проблеми регіонального розвитку, вказані вчені так чи інакше доходять консенсусу з питання щодо необхідності модернізації регіональної політики в Україні. З огляду на це, метою статті є дослідження еволюційних особливостей формування та реалізації державної регіональної політики в Україні та визначення її стратегічних пріоритетів у найближчій перспективі.

Уся новітня історія України, починаючи з етапу формування різнорівневої системи органів влади та розподілу економічної влади до суспільно-політичних і соціально-економічних реалій сьогодення – це, з одного боку, досить короткий період в історичному профілі державотворення, а з іншого – надзвичайно інтенсивний період реформ, спрямованих на реалізацію певних пріоритетів розвитку країни, зміцнення демократичних основ її розвитку та розв'язання соціально-економічних та екологічних проблем окремих територій. Обираючи на певному етапі вектор реформ, стратегічною метою яких було зміцнення економіки країни та підвищення добробуту населення, центральна влада так чи інакше орієнтувалась на визначення конфігурації відносин між нею та окремими територіями. І саме це питання протягом усіх років незалежності було центральним у державній регіональній політиці України. Підтвердженням цьому є змістовне наповнення низки нормативно-законодавчих документів з реалізації регіональної політики в країні, зокрема: Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (2005 р.), Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» (2001 р.), Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення здійснення місцевими державними адміністраціями виконавчої влади на відповідній території» (2013 р.), Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р. (2014 р.) тощо. Дія цих документів була спрямована на забезпечення ефективної вертикальної та горизонтальної координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері регіонального розвитку.

Розглядаючи історично-еволюційний ракурс формування державної політики регіонального розвитку, провідні регіоналісти України виокремлюють низку етапів становлення регіональної політики, кожен з яких характеризується переліком стратегічних пріоритетів та інституційних особливостей. Вважаємо за доцільне виділення лише трьох часових періодів у формуванні регіональної політики в Україні, що мають сутнісні

характерні ознаки і відмінності. Їх узагальнена характеристика наведена у табл. 1.

Підводячи підсумки наведеного аналізу періодизації формування регіональної політики в Україні за її змістовним та законодавчо-нормативним наповненням, можемо зробити висновок про те, що нестабільний і непослідовний характер реформ у цій сфері призвів до відсутності чітких та узгоджених засадничих параметрів державної регіональної політики. Йдеться про зміну вектора економіко-політичних впливів: стимулюючого, вирівнюючого чи спрямованого на реалізацію принципу субсидіарності.

Намагання визначити перспективи регіонального розвитку за допомогою використання інструментарію стратегічного планування, безумовно, є прогресивним кроком, однак відсутність узгодження стратегічних пріоритетів розвитку регіонів із загальнонаціональними, секторальними та галузевими не забезпечили ефективність реалізації національної та регіональних стратегій. Через велику кількість визначених цілей втрачається їх пріоритетність, виникає «конфліктність» між різними цілями, розпоршуються ресурси, необхідні для їх досягнення, виявляється непродуктивною діяльність управлінських структур через неузгодженість дій. За таких умов очевидною є необхідність чіткої ієрархічної структуризації цілей регіонального розвитку, що мають установлюватись виходячи з реалій сьогодення та з урахуванням зміни пріоритетів у рамках усього світового співтовариства, а не застосування усталених виробничих підходів, що використовувались протягом попередніх десятиліть [1].

Ускладнює стратегічний вибір і те, що регіон є поліструктурним утворенням, до складу якого входять різноманітні об'єкти – економічні райони, адміністративно-територіальні одиниці, особливі просторові утворення – вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку, різні види транскордонних об'єднань, що мають індивідуальні особливості.

Важливим кроком на шляху модернізації державної регіональної політики стало затвердження постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. №385 Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 р. До позитивних сторін документа слід віднести: застосування інтегрованого підходу при формуванні цілей і пріоритетів державної регіональної політики, що передбачатиме поєднання секторального, територіального та управлінського підходів; визначення інституційних партнерів реалізації Стратегії; створення системи індикаторів результатів реалізації Стратегії. При цьому у новій Стратегії регіонального розвитку не зроблено необхідний акцент на проблемі децентралізації влади в Україні, а сьогодення ситуація в країні вимагатиме врахування її особливостей.

Реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку регіонів утруднює і фінансова неспроможність територій вирішувати свої соціально-економічні проблеми в умовах сучасної системи міжбюджетних відносин. І тут на перший план виходять не тільки питання міжбюджетних відносин, а й взаємовідносин влади та бізнесу, пошуку нових інструментів стимулювання економічного розвитку через об'єднання зусиль місцевого бізнесу, громадськості та самоврядування.

Таблиця 1

Періодизація формування регіональної політики в Україні

Період	Характеристика періоду	Нормативно-правове підґрунтя реалізації регіональної політики
1991-1999 рр.	<ul style="list-style-type: none"> - Сформовано владні інституції, інституційно-правове середовище та підґрунтя становлення вертикалі державної влади, регіонального та місцевого самоврядування. - Визначено принципи територіального устрою держави, зокрема єдності та цілісності країни, послідання централізації та децентралізації. - Визначено важливість розбудови місцевого самоврядування та підвищення його ролі у розв'язанні соціально-економічних проблем регіонів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Конституція України, Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» (1997 р.), Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.); Закон України «Про місцеві державні адміністрації»; законопроект «Про концепцію державної регіональної політики» (1999 р.).
2000-2008 рр.	<ul style="list-style-type: none"> - Визначено загальнонаціональну політику складовою регіональної політики. - Визначено засади формування та реалізації регіональної політики. - Визначено організаційно-правові та економічні засади стимулювання розвитку регіонів і подолання їх депресивності. - Започатковано укладання регіональних угод між центральною та регіональною владою. - Розроблено Державну стратегію регіонального розвитку до 2015 р. - Піднімається питання про необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи. - Запроваджено в практику управління стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіонів і міст України. - Затверджено методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання. - Визначено необхідність запровадження механізмів бюджетної децентралізації. 	<ul style="list-style-type: none"> - Закон України «Про планування та забудову територій» (2000 р.); Закон України «Про Концепцію державної регіональної політики» (2001 р.); Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (2005 р.); Закон України «Про Генеральну схему планування території України» (2002 р.); Закон України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в Автономній республіці Крим значення для визнання територій депресивними» (2001 р.); Закон України «Про державні цільові програми» (2004 р.); постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р.» (2006 р.).

Продовження табл. 1

Період	Характеристика періоду	Нормативно-правове підґрунтя реалізації регіональної політики
2009 – по теперішній час	<ul style="list-style-type: none"> – Акцентується увага на необхідності врахування принципів моделі регіональної політики країн ЄС в умовах України. – Проведено адміністративну реформу та визнано доцільність проведення адміністративно-територіальної реформи. – Одним з пріоритетів регіональної політики проголошено міжрегіональну інтеграцію та стимулювання регіональних «точок зростання» економіки. – Обтруговано статус депресивних територій як законодавчої дефініції. – Загострення проблеми децентралізації влади та розширення повноважень влади територіальних громад. – Акцентується увага на необхідності реформи міжбюджетних відносин і проведенні поступової фіскальної децентралізації шляхом збільшення фінансової спроможності місцевих бюджетів і реформування системи трансфертів. – Створено Державний фонд регіонального розвитку. – Запроваджено систему оцінки результатів діяльності обласних державних адміністрацій. – Визнано необхідність взаємоузгодження і координації стратегічних цілей просторового розвитку із цілями загальнонаціонального розвитку. – Запровадження механізмів удосконалення взаємодій між регіональною та місцевою владою і бізнес-структурами. 	<p>– Закон України «Про державну програму економічного та соціального розвитку України на 2010 рік» (2010 р.); Закон України «Про засади зовнішньої та внутрішньої політики» (2010 р.); Бюджетний та Податковий кодекси України (2010 р.); Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (2014 р.); розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. №591-р. «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні»; постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій»; постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р.» (2014 р.).</p>

З цього приводу слід відзначити, що в регіонах України вже накопичено потенціал для управління взаємодією влади і бізнесу. Сьогодні регіональна влада на місцях ініціює регулярні зустрічі представників територіальних і обласних органів влади з підприємцям задля обговорення проблем щодо створення сприятливіших умов для розвитку малого й середнього бізнесу. Серед найактуальніших питань у цій сфері є питання впорядкування перевірок підприємців контролюючими органами та введення електронної звітності підприємців до всіх контролюючих органів. Задля формування ефективних рішень, що спрямовані на розвиток підприємництва в регіонах, владні інституції на регіональному та місцевому рівнях здійснюють організаційну підтримку роботи регіональних і місцевих галузевих рад підприємців.

Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка підприємництва в регіонах України можуть здійснюватися через обласні, районні та місцеві бюджети, у яких мають бути передбачені кошти: на пряму фінансову підтримку (кредитування) на зворотній основі через регіональний і місцеві фонди підтримки підприємництва; часткове відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проєктів. Однак доволі часто озвучення прогресивних ідей і рішень з вирішення низки питань не підкріплюється необхідними масштабами впливів.

Загалом наповнення місцевих бюджетів шляхом збільшення їх дохідної частини доцільно здійснювати не тільки через кредитування та введення нових фіскальних податків, а коштом відрахувань до фонду розвитку місцевих бюджетів з чистого прибутку суб'єктів господарювання та впровадження механізмів залучення заощаджень населення. Накопиченню фінансових ресурсів на місцевому рівні сприятиме також розширення обсягів надання місцевих послуг органами місцевого самоврядування та законодавчого закріплення за ними такого права у Бюджетному кодексі та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Слід зазначити також, що реалізація регіональної політики в Україні ускладнюється також через відсутність системи адекватних показників для здійснення моніторингу, оцінки і контролю за виконанням завдань державної регіональної політики. Система показників моніторингу й оцінки рівня ефективності управління регіональним розвитком не відображають діяльність у тих сферах, що безпосередньо належать до компетенції територіальних органів управління. Тому обласні, районні і міські органи влади не мають достатньої спроможності надавати відповідні рекомендації та коментарі щодо державної регіональної політики – у частині змісту чи каналів комунікації.

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що основною особливістю сучасного етапу формування регіональної політики в Україні залишається її акцент на децентралізацію влади, необхідність забезпечення дієвого самоврядування та ефективного розвитку місцевих громад. У цьому контексті уряд країни активно напрацьовує інституційно-правовий інструментарій цих реформ. Однак на шляху визнання місцевого розвитку як окремої і специфічної ланки регіонального розвитку та розбудови реальної децентралізації влади в Україні ще дуже багато треба зробити.

Насамперед йдеться про необхідність забезпечення чіткої та узгодженої законодавчої бази як у сфері реалізації регіональної політики загалом, так і щодо вирішення окремих питань, зокрема щодо регулювання відносин між радами громад, що входять в одну адміністративно-територіальну одиницю, де постійно виникають правові колізії, особливо з питань бюджету, власності й земельних відносин. Це нерідко породжує порушення законів на місцях, стримує соціально-економічний розвиток регіонів як єдиної території [3, с. 84].

Потребують вирішення також такі питання компетенції регіональної влади, як управління об'єктами спільної власності територіальних громад і розвиток спільної для територіальних громад інфраструктури. Враховуючи наявність низки подібних проблем, доходимо висновку, що державна регіональна політика має бути спрямована насамперед на зміцнення ресурсної бази місцевого розвитку, розширення доходних джерел бюджетів окремих населених пунктів, активізацію процесів соціальної та економічної інтеграції. За таких умов реалізація регіональної політики має забезпечити:

- формування механізмів децентралізації державних повноважень і передачі їх на регіональний і місцевий рівні за умов їх достатнього фінансового забезпечення;
- створення умов для просторової єдності країни;
- узгодження інтересів держави, регіону та суб'єктів економічної діяльності;
- поєднання секторальної (галузевої) та регіональної політики щодо розвитку окремих територій;
- створення умов для функціонування на території регіонів суб'єктів економічної діяльності, що забезпечать використання їх конкурентних переваг і сприятимуть розв'язанню соціально-економічних проблем територій;
- сприяння розвитку іміджевих для певних регіонів суб'єктів економічної діяльності;
- стимулювання розвитку інтелектуальномістких та інноваційно-орієнтованих секторів економіки;
- узгодження потреб економіки регіонів з можливостями її кадрового забезпечення.

Важливу роль у формуванні засад і визначенні пріоритетів регіональної політики в Україні відігравали та відіграють вітчизняні вчені регіоналісти Львівської, Київської, Донецької, Одеської та Харківської наукових шкіл, які беруть активну участь у підготовці вказаних нормативно-законодавчих актів. Так, ученими Інституту регіональних досліджень НАН України, починаючи з 1996 р., у рамках виконання бюджетних тем було напрацьовано теоретико-методологічні засади формування регіональної політики та запропоновано перелік механізмів її реалізації. Результатом проведених досліджень стали перші в Україні монографії з проблематики регіональної політики: «Регіональна політика: методологія, методи практика»¹ (2001 р.), «Регіональна політика та механізми її

¹ Регіональна політика: методологія, методи, практика : [монографія] / [Долішній М. І., Злупко С. Й., Вовканич С. Й., Шульц С. Л. та ін.] ; за ред. М. І. Долішнього ; НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2001. – 486 с.

реалізації»² (2003 р.). У монографіях розкрито принципи та методи державної регіональної політики, охарактеризовано її складові, проведено аналіз широкого спектру процесів регіонального розвитку, визначено шляхи вирішення проблем територіального управління і місцевого самоврядування, а також запропоновано інструментарій удосконалення механізму реалізації регіональної політики.

Наукові напрацювання Львівської школи регіоналістики були використані при підготовці Концепції регіональної політики України 2001 р., Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 р., проекту Закону «Про засади державної регіональної політики» та розробки низки регіональних стратегій. Відділом регіональної соціально-економічної політики та територіального управління Інституту³ було розроблено Стратегії соціально-економічного розвитку Львівської, Тернопільської та Закарпатської областей. У процесі роботи над регіональними стратегіями було запропоновано авторський методичний інструментарій і визначено стратегічні та операційні цілі розвитку вказаних регіонів.

Задля надання реальної підтримки розвитку малих міст Львівської області науковцями відділу було розроблено проект Програми підтримки розвитку малих міст Львівської області. Задекларовані цілі та завдання Програми були зорієнтовані на підвищення ефективності використання внутрішніх ресурсів малих міст та активізацію зовнішньої підтримки міських ініціатив шляхом поглиблення співпраці владних структур усіх рівнів.

Наукове і практичне значення має розроблена науковцями⁴ нова модель макрорайонування України, що передбачає виділення глобалізованих економічних районів. Відповідно до «нової економічної парадигми» основними цеглинами національної економіки у найближчому майбутньому та за умов активізації євроінтеграційних процесів будуть саме такі економічні райони, а не політико-адміністративні території. Це обумовлено тим, що сьогодні територіально-господарські системи не обмежуються політико-адміністративними кордонами, а здатні виходити за їх межі не тільки у внутрішньонаціональному, а й у зовнішньому відносно України просторі [4].

Врахування запропонованої схеми макрорайонування України при визначенні стратегічних пріоритетів розвитку регіонів України сприятиме раціональному структуруванню її економічного простору, ефективній організації суспільно-господарського життя, подоланню міжрегіональної

² Регіональна політика та механізми її реалізації : [монографія] / [Долішній М. І., Злупко С. Й., Вовканич С. Й. та ін.] ; за ред. М. І. Долішнього. – К. : Наукова думка, 2003. – 504 с.

³ Науковий потенціал відділу склали: академік НАН України М. І. Долішній, д.г.н., проф. С. М. Писаренко, д.е.н., проф. С. Й. Вовканич, д.е.н., проф. С. М. Злупко, д.е.н. проф. Л. К. Семів, д.е.н., проф. У. Я. Садова, д.е.н., проф. Л. Т. Шевчук, к.е.н., с.н.с. С. Л. Шульц, к.е.н. с.н.с. М. В. Максимчук, к.е.н., с.н.с. І. З. Сторонянська, к.е.н., с.н.с. М. І. Мельник, к.е.н., с.н.с. О. М. Луцків, к.е.н., с.н.с. Я. В. Шевчук та інші.

⁴ Авторами нової моделі макрорайонування є співробітники відділу регіональної економічної політики: д.е.н., с.н.с. С. Л. Шульц, д.г.н., проф. С. М. Писаренко, д.е.н., проф. С. Й. Вовканич, к.е.н., с.н.с. М. В. Максимчук, к.е.н., с.н.с. О. М. Луцків, к.е.н., н.с. М. С. Габрель, к.е.н., н.с. І. Б. Назаркевич, к.е.н., м.н.с. Н. М. Попадинець.

диспропорційності та досягненню високого рівня соціально-економічної інтегрованості регіонів України. Виділення конкурентоспроможних у національному та глобальному просторі економічних макрорегіонів та обґрунтування механізмів їх функціонування має стати підґрунтям при визначенні ключових напрямів реалізації державної регіональної політики та виборі пріоритетів співпраці українських регіонів в умовах реалізації євроінтеграційного вибору України. До речі, саме європейський досвід реалізації регіональної політики мав і має безпосередній вплив на усвідомлення цивілізованого підходу до вирішення проблем регіонального розвитку та визначення стратегічних пріоритетів регіонального розвитку в Україні. Йдеться про принципи регіональної політики, цілі Державної стратегії регіонального розвитку тощо.

Говорячи про змістове наповнення українських реформ у сфері модернізації регіональної політики, слід визнати, що першочерговим кроком має стати затвердження Закону України «Про засади державної регіональної політики» у доопрацьованій редакції проекту закону та інших нормативно-законодавчих актів, що регламентують розвиток місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах перенесення на регіональний і локальний рівень владних повноважень і ресурсів для їх виконання. Думки науковців і практиків щодо цього є однотайними.

У процесі розробки та впровадження державної регіональної політики в Україні й досі відсутнє єдине бачення шляхів, механізмів та інструментів узгодження трьох взаємопов'язаних і взаємозалежних складових комплексного виміру регіонального розвитку: секторального (галузево-секторального, що забезпечує стабільне функціонування регіональних економічних комплексів і їх стійке соціально-економічне зростання), територіально-просторового (з урахуванням досягнення збалансованого просторового розвитку, у т. ч. на рівні: міста – приміські території – сільські території; вирішення системних проблем периферійних, депресивних територій, міських агломерацій і прилеглих до них «зелених зон» тощо); управлінського (у т. ч. створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави та регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади, розвиток місцевого самоврядування тощо). Усвідомлення необхідності триєдиного підходу до формування нової регіональної політики – запорука підвищення конкурентоспроможності регіонів, досягнення збалансованого територіального розвитку, успішного здійснення комплексу започаткованих реформ, що впроваджуються на місцевому і регіональному рівнях і у межах України загалом [5, с. 3].

Таким чином, осучаснення регіональної політики має відбуватись на засадах домінування підходу, що передбачає врахування ендегенних регіональних і місцевих чинників розвитку територій шляхом забезпечення ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Для цього необхідним є виконання кількох інституційно-організаційних умов:

- створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного

розвитку територій і забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів;

- створення єдиного спеціалізованого центрального органу з питань здійснення державної регіональної політики в країні;
- досягнення оптимального співвідношення питомої ваги державно-урядових і регіонально-суспільних впливів;
- забезпечення узгодження інтересів регіону і низових територіально-адміністративних утворень.

Зважаючи на задекларовані умови, зміни у системі управління регіональним розвитком полягатимуть також у:

- залученні в регіональний менеджмент інструментів корпоративного управління;
- підвищенні рівня публічності прийняття рішень;
- децентралізації повноважень влади і посиленні впливу та відповідальності органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Тищенко О. П. Шляхи удосконалення механізму реалізації державної регіональної політики в Україні / О. П. Тищенко // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – К. : Київський національний економічний університет, 2009. – №21. – С. 649-653.
2. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія ; Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2007. – 820 с.
3. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/wp-content/uploafas/2013/05/nsrdu2020/pdf>
4. Барнз В. Нові регіональні економіки / В. Барнз, Л. Ледебур ; пер. з англ. – Львів : Літопис, 2003. – 196 с.
5. Регіональний вимір соціально-економічного розвитку і засади нової регіональної політики / С. О. Біла та ін. ; Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2013. – 82 с.

References

1. Tyshchenko, O. P. (2009). Shlyakhy udoskonalennya mekhanizmu realizatsiyi derzhavnoyi rehional'noyi polityky v Ukraini [Ways of improving the mechanism for implementation of state regional policy in Ukraine]. In *Formuvannya rynkovoyi ekonomiky [The market economy]: Vol. 21* (pp. 649-653). Kyiv: Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. [in Ukrainian].
2. Varnaliy, Z. S. (Ed.). (2007). *Derzhavna rehional'na polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni priorytety [State regional policy in Ukraine: characteristics and strategic priorities]*. Kyiv: National Institute of Strategic Studies. [in Ukrainian].
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013, May). *Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku Ukrainy na period do 2020 roku [The State Strategy of Ukraine on the period till 2020]*. Retrieved from <http://www.csi.org.ua/www/wp-content/uploafas/2013/05/nsrdu2020/pdf> [in Ukrainian].
4. Barnes, W. R., & Ledebur, L. C. (2003). *Novi rehional'ni ekonomiky [New regional economies: the U.S. common market and the global economy]* (Translated from work published 1998). Lviv: Litopys. [in Ukrainian].
5. Bila, S. O. (Ed.). (2013). *Rehional'nyy vymir sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku i zasady novoyi rehional'noyi polityky [Regional dimension of socio-economic development and principles of the new regional policy]*. Kyiv: National Institute of Strategic Studies. [in Ukrainian].

Shults S. L. Regional Policy in Ukraine: evolutionary principles and strategic perspectives.

The necessity of raising the question of improvement of regional policy in Ukraine and mechanisms for its implementation is described. It is proved that under Ukrainian realities minor intermediate results of the

transformation of the Ukrainian economy to a market economy did not change: macroeconomic instability, increasingly uneven regional development, growth and differentiation level of disproportionality. unstable and inconsistent reforms in regional development has led to a lack of clear and consistent basic parameters of state regional policy.

Based on analysis of features of formation of state regional policy in Ukraine the stages of its evolution is marked. The main stages of forming meaningful characteristics of regional policy, that reflect the its implementation tactics and tools of managerial influence on the processes of regional development are defined. Also article deals with regulatory and legal framework reforms that took place during the years of independence of Ukraine from 1991 to present.

The basic disadvantages of its implementation, particularly in the area of strategic planning, intergovernmental relations, relations between business and government regulation of intra-regional and inter-territorial issues are analysed. Fundamental position, direction and priority targets of modernization of state regional policy in Ukraine that will apply to ensure decentralization of power; strengthening the real government and rationalization of management impacts on socio-economic development of regions by transferring powers and resources for their implementation at regional and local level are proved.

Attention is focused on the role of the Lviv school Regional studies in the formation of methodological principles of regional policy of Ukraine, development of strategic and legal documents of the national and regional levels for improving regional competitiveness and identify strategic prospects of their development.

Key words: state regional policy, regional development strategy, decentralization, local government.

Шульц С. Л. Региональная политика в Украине: эволюционные основы и стратегические приоритеты.

На основе анализа особенностей формирования государственной региональной политики в Украине выделены этапы ее эволюционных изменений. Проанализированы основные недостатки ее реализации. Обоснованно основные положения, направления и первоочередные ориентиры модернизации государственной региональной политики в Украине. Акцентировано внимание на роли Львовской школы регионалистики в формировании ее методологических основ, разработке стратегических и нормативно-правовых документов общенационального и регионального уровней. Обоснована необходимость постановки вопроса об усовершенствовании региональной политики в Украине и механизмов ее реализации. Доказано, что в условиях украинских реалий незначительные промежуточные результаты трансформации украинской экономики к рынку не изменили: макроэкономической нестабильности, усиление неравномерности развития регионов, рост уровня их дифференциации и диспропорции. Нестабильный и непоследовательный характер реформ в сфере регионального развития привел к отсутствию четких и согласованных основных параметров государственной региональной политики.

Ключевые слова: государственная региональная политика, стратегия регионального развития, децентрализация, местное самоуправление.

Шульц Світлана Леонідівна – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу регіональної економічної політики Інституту регіональних досліджень НАН України (e-mail: swetshul@i.ua).

Надійшло 07.09.2014 р.